

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในจังหวัดจันทบุรี ได้ผ่านขั้นตอนของการศึกษา พัฒนา และปรับปรุงกระบวนการ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น และนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู (ฉบับสมบูรณ์)

ส่วนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของครู ในด้านการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

ส่วนที่ 3 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู

สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู (ฉบับสมบูรณ์)

การดำเนินการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู (ฉบับสมบูรณ์) ได้ผ่านขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้า พัฒนา และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ฯ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วย องค์ประกอบของกระบวนการ ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการของกระบวนการเรียนรู้ฯ
2. วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนรู้ฯ
3. ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ฯ
4. ขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการเรียนรู้ฯ
5. แนวทางการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ฯ

ผลการประเมินกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู ภายหลังจากกระบวนการเรียนรู้ฯ พบว่าครูมีความพึงพอใจในการดำเนินการในกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครูในขั้นตอน การสร้างความสัมพันธ์กับครู บรรยากาศของการทำงานในกระบวนการ ความเป็นชุมชนการเรียนรู้ร่วมกัน และความพึงพอใจในภาพรวม ในระดับ 4 ขึ้นไปสูงสุด ร้อยละ 100 มีความพึงพอใจในขั้นตอน การจัดกิจกรรมพัฒนาความเข้าใจตนเอง และการสรุปและสะท้อนการเรียนรู้หลังกระบวนการ รองลงมา ร้อยละ 86 และมีความพึงพอใจในขั้นตอนการจัด

กิจกรรมเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันในสถานศึกษา และการประเมินผลการเรียนรู้ในกระบวนการ ร้อยละ 83 และมีความพึงพอใจในขั้นตอนการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมาย ต่ำสุดร้อยละ 80

ส่วนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของครู ในด้านการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้วยตนเองของครู พบว่า ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการวางแผน ความสามารถในการออกแบบแผน ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ ในระดับ 4 ขึ้นไปสูงสุด ร้อยละ 100 และสามารถพัฒนาภาพรวมประสิทธิภาพ และความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ ในระดับ 4 ขึ้นไป ร้อยละ 86 ซึ่งผลการประเมินนี้เป็นการประเมินตนเองของครูแต่ละคนภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้

2) ผลการเรียนรู้ของครูจากการสะท้อนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ดังนี้ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับเพื่อนครูในสถานศึกษา ช่วยให้ครูได้เข้าใจตนเอง มองเห็นบุคลิกภาพความเป็นตัวเอง และเข้าใจผู้อื่นที่ตนเองมีปฏิสัมพันธ์ด้วยมากขึ้น และเมื่อได้แลกเปลี่ยนมุมมองกับเพื่อนครูด้วยกันในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูได้ตระหนักถึงการเข้าใจผู้เรียนของตนเองมากขึ้น ครูระบุถึง “การมองเห็นเด็กเป็นรายบุคคล” อย่างชัดเจน ทำให้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หรือสาระการเรียนรู้ในรายวิชาเพียงเท่านั้น ครูได้คำนึงถึงศักยภาพ และความสนใจของผู้เรียนที่ตนเองรับผิดชอบเป็นประเด็นหลัก และแสดงความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสม ยืดหยุ่น สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่าง ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ส่วนที่ 3 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เกิดขึ้นมีลักษณะสำคัญ คือ ความเป็นกัลยาณมิตร และการสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในจังหวัดจันทบุรี มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ภายในตน (Self Transformation) ภายในองค์กร (Organizational Transformation) และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social Transformation) เป็นกระบวนการที่สามารถนำมาพัฒนาการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากจิตตปัญญาศึกษาเป็นการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ตรงภายในเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้โลกภายในของตนเองที่สัมพันธ์กับโลกภายนอก (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2552) การเรียนรู้แบบนี้จึงเป็นการพัฒนาครูที่สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ทำงานจริง นำสู่การพัฒนาตลอดชีวิตได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เป็นการพัฒนาภายในตนของครู ช่วยให้ครูรับรู้ ตระหนักรู้ ในความคิด ความรู้สึก ที่เกิดขึ้นในตนเองตามความเป็นจริง ช่วยให้ครูคลายการยึดมั่นถือมั่น ลดตัวตนลง และมองเห็นเด็กมากขึ้น เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่ทำให้ครูรู้ความจริงว่า เราไม่ได้เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งจะทำให้คลายจากความยึดมั่นในตัวตน ความยึดมั่นในตัวตนยิ่งน้อยเท่าไร จิตวิญญาณยิ่งสูงขึ้น จิตที่ออกจากความคับแคบในตัวตนไปอยู่กับความดีไปอยู่ที่คุณค่า ทำให้ผู้เรียนบรรลุความดีได้ (ประเวศ วะสี, 2547: 3-4) ซึ่งเมื่อครูตระหนักถึงการรู้ตัว และมองเห็นเด็กได้อย่างชัดเจน จะช่วยให้ครูสามารถเปลี่ยนแปลงตนเอง รวมถึงปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนถึงการเข้าใจผู้เรียนได้มากขึ้น

2. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เนื่องจากครูที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดเป็นครูที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียน เป็นผู้ปฏิบัติการสอน การเข้าร่วมกระบวนการครั้งนี้ส่งผลให้ครูได้ทบทวนตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของตนโดยตรง ครูได้พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงได้มากขึ้น สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ครูได้พัฒนาขึ้นจากการมองเห็นตนเอง และมองเห็นเด็ก กับทักษะการปฏิบัติงานครูในสถานการณ์จริง คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่าง ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครู มีลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ที่เกิดจากครูเรียนรู้ร่วมกัน ในบริบทของการปฏิบัติงานครูที่มีความเป็นกัลยาณมิตร ครูที่พัฒนางานร่วมกันได้พัฒนาคุณลักษณะของกัลยาณมิตร 7 คือ ความน่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูดให้ได้ผล อดทนต่อถ้อยคำ แฉลงเรื่อง

ล้ำลึกได้ และไม่ชักนำในอฐาน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2562: 222) การสร้างมิตรสัมพันธ์เชิงวิชาการ (Collegial Relationships) ด้วยการให้ความเคารพ จริ่งใจ ยึดการแสวงหาความรู้ อย่างมี วิจารณ์ญาณ และการพัฒนาเป็นบรรทัดฐาน และมีจิตวิทยาเชิงบวก ใส่ใจต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ความใกล้ชิดของบุคลากรกับคนอื่น ๆ ระบบ การสื่อสาร และเวลา สถานที่ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (Hipp & Huffman, 2003 : 5-8) นอกจากนั้นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เกิดขึ้นช่วยให้ครูสะท้อน ความคิด เกิดการเรียนรู้จากคนอื่น ๆ ทำให้ครูสามารถไตร่ตรองถึงการปรับวิธีการสอน และปรับ วิธีการปฏิบัติของตนเอง และยิ่งในกลุ่มครูมีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายมากเท่าไร ครูก็จะยิ่ง มีโอกาสที่จะเพิ่มคุณค่าในการทำงานของตนเองมากขึ้นเท่านั้น และยังสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างสมาชิกในทีม และเป็นการสร้างทีมผู้นำภายในโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งการสร้างทีมผู้นำจะ แข็งแกร่งได้นั้น ต้องมีการกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ของสมาชิกในทีม เมื่อมีการเคารพความ คิดเห็นซึ่งกันและกันภายในทีม สมาชิกทุกคนก็จะสามารถเป็นผู้นำภายในทีมได้ (Serviss, 2022)

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครูที่พัฒนาขึ้น เป็นกระบวนการ ที่สามารถปรับไปใช้ได้กับครูในทุกสถานศึกษา ทุกพื้นที่โดยผู้จัดกระบวนการสามารถปรับกิจกรรมให้ เหมาะสมกับบริบทของครูได้ บนหลักการพื้นฐานจิตตปัญญาศึกษา
2. การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาสำหรับครู สามารถจัดให้เกิดขึ้นได้กับครูในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาครูที่ไม่ต้องแยกครูออก จากห้องเรียน มีการบูรณาการกับการปฏิบัติงานครูตามบริบทที่เกิดขึ้นจริงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ของการพัฒนางานได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครูที่พัฒนาขึ้น มี ระยะเวลาของ การวิจัยเพียง 1 ปีการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลบริบทความ ต้องการของพื้นที่ และการสร้างเครื่องมือในช่วงเวลาหนึ่ง การทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้กับครูจึงเป็นเพียงช่วงเวลา สั้น ๆ การ นำไปปรับใช้ ควรมีการวางแผนให้มีกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่อง และ รวมทั้งควรมี การศึกษาวิจัย เฉพาะผลการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อได้จัดอย่างต่อเนื่องต่อไป
2. การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูยังมีแนวคิดหรือกระบวนการที่สามารถนำมา ออกแบบ และปรับใช้เพื่อพัฒนาครูให้เกิดผลได้อีกมากมาย เช่น ระบบพี่เลี้ยง การชี้แนะ จึงควรมี การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ และบูรณาการอย่างหลากหลายเพื่อนำมาใช้พัฒนาครูให้เกิดผลได้ต่อไป